

4. EKONOMIA ZIRKULARRA

Ekonomia zirkularraren inguruko politika publikoek lehen gaien erabileraren “zirkulua ixtea” sustatu eta erraztu nahi dute. Horren bidez, hondakinak lehen gai iturri bihurtzen dira, eta gutxitu egiten da energiaren eta uraren kontsumoa, bai eta berotegi efektuko gasen igorpena ere.

Udalak, nagusiki, kontsumo arduratsuago bat sustatzeko jarduerak egin ditu, horrek berekin baitakar hondakinak gutxitzea ere. Gainera, hondakinak behar bezala bereiztea eta bakoitza bere edukiontzian botatzea sustatu du, gerora ere aprobetxatu ahal izan daitezkeen. Uraren banaketa sarea etengabe hobetzeko eta haren erabilereira eusteko egin den lanari esker ere, karbono aztarna jaisten ari da eremu horretan.

4.1.

ELIKADURA

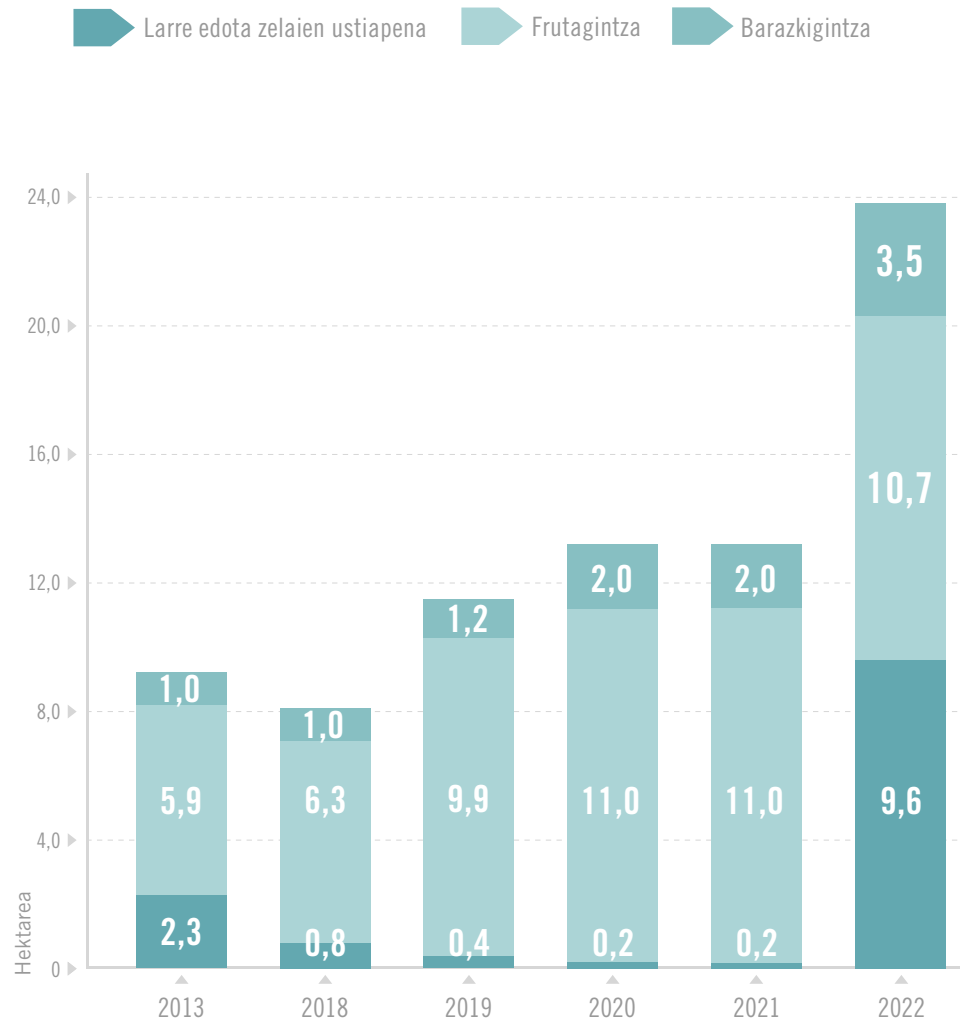
Udalaren elikadura-estrategiak, hiriko elikadura eta elikadura-sistemaren kudeaketa hobetzea du helburu, eta, horretarako, aldaketak sustatu eta bultzatzen ditu hiriko elikadura-erregimenean, eredu osasungarriagoa, jasangarriagoa eta integratzaileagoa lortzeko. Horretarako, elikadura-ekosistema osatzen duten eragileekin akordioak eta itunak egiten ditu.

Hirian ekimen-aukera interesgarria dago, tokiko ekoizpena, prozesatzea, banaketa eta kontsumoa bultzatzeari dagokionez. Erreferentzia nagusia Guztiona nekazaritzako elikagaien klusterra da; tokiko nekazaritzako elikagaien balio-kate osoaren 65 ekimen biltzen ditu. Tokiko ekoizpen-ahalmena mugatua da, gaur egungo tokiko ekoizpenarekin ez baita iristen fruten eta barazkien eskaeraren %5a ere asetzerara. Kalkuluen arabera, nekazaritzako eremua batez beste, 33,5m² dira, biztanleko. Produktu horien eskaeraren %10 hiriko ekoizpenarekin hornitzeko, 57 hektarea beharko lirateke. Udalerriko elikagaien ekoizpena osatzen duen beste jarduera bat autokontsumoko baratzeak dira. 66 eremu edo baratze-talde daude identifikatuta, 42,10 hektarea hartzen dituztenak. Aisialdiko udal-baratzeak eta hezkuntzarako erabiltzen direnak ere badaude.

SORTZEKO GAITASUNA: NEKAZARITZA USTIAPENAK

Iturria: Euskadiko Nekazaritza eta Elikadura Ekologikoaren Kontseilua (ENEK)

Hiri-antolamendurako Plan Orokorrean inbentariatutako agrologia balio handiko lurak eta ustiapen estrategikoak 327,61 hektarea dira, udal barrutiaren %5,4. Azalera nagusiak Lau Haizetan (batez ere barazki eta fruituetara nahiz abeltzaintzara bideratutako ustiapenak), Urumeako ibarrean (nagusiki barazki eta fruituetara bideratutako ustiapenak), Igeldon (bereziki abeltzaintza erako ustiapenak) eta Zubietan lekutzen dira.

Donostian, Euskadiko Nekazaritza eta Elikadura Ekologikoaren Kontseiluan (ENEK) izen emandako operadore ekologikoak 12 dira, 23,8 hektarea bideratuta laborantza ekologikora 2022an zehar: fruituen hazkuntzarako lau ustiapen, 10,70 hektarearekin; baratzeazaintzarako zortzi ustiapen, 3,5 hektarearekin; larre eta zelaia mantentzera bideratutako ustiapenak, 9,6 hektarea dira.

NEKAZARITZAKO JARDUERA EZ-PROFESIONALAK HIRIAN

Ingurumen atalak egina du udalerrian egiten diren nekazaritza jarduera ez-profesionalen azterlan bat. Txosten horretan, lurzoru publiko zein pribatuetako baratze ez-profesionalak aztertu eta sailkatzen dira, bai eta horien mapaketa egiten ere.

Azterlanean identifikatutako azalera oinarritzat hartuta eta partzela bakoitzeko batez beste 100 bat m²-ko eremua hartuta, esan liteke 2500 bat pertsona ari-tzen direla partzela horietan. Beraz, aisialdiko eta autokontsumoko baratzeak oso jarduera esanguratsua dira, eta, gutxi gorabehera, biztanleen % 1,5ek ateratzen die onura. Autokontsumorako baratze horien bidez, barazki eskariaren % 0,9-1,8ri erantzuten zaio.

Horrez gain, azterlanak dio askotan baratzeak langabeei lotuta daudela eta horrek lagundu egiten diela familiei janariz hornitzeko egin behar duen gastua gutxitzen.

Erretiroa hartua dutenen eta lanean ari direnen kasuan, jarduera horrek familiaren ekonomiari laguntzen dio edo hura osatzen du. Gainera, espazio horiek funtzio sozial bat betetzen dute zenbait pertsonarentzat, hor aurkitzen baitute aisialdirako, ondo pasatzeko eta autorrealizatzeko tokia.

Ingurumen alderdiari dagokionez, baratzeek berdeguneak mantentzen dituzte, biodibertsitatea eta lehengoratzeko ekologikoa sustatzen dute, zerbitzu ekosistemikoekin laguntzen dute eta baliabide naturalen kontsumoa erregulatzen dute. Nahiz eta hiriko barazki ekoizle profesionalen bidez erantzuten zaion eskariaren ehuneko handienari, aisialdiko baratzeen azalera handiagoa da ekoizpen profesionalaren azalera baino, eta ez da sumatzen beste banaketa bide batzuekiko lehiarik; esate baterako, autokontsumoko saskiekin.

ELIKAGAIAK EROSTEKO ETA KONTSUMITZEKO OHITURAK

Elikadura osasungarria sustatzea da Udalak elikaduraren alorrean duen estrategiaren ardatz funtsezkoenetako bat. Horretarako, 2019an, Ingurumen atalak azterlan bat egin zuen, donostiarrek zer erosi eta kontsumitu ohi duten jakiteko. Lanaren xedea zen adin bateko eta besteko donostiarrek zer elikadura ohitura dituzten eta zer dieta eta menu egiten dituzten jakitea, bai eta herritarrek tokiko produktuekiko zer interes duten eta elikadura osasungarriari zer garrantzi ematen dioten aztertzea ere. Ikerketa horretan, aztergai izan ziren beste hainbat alderdi ere, hala nola: jendeak zer jarrera edo interes duen hurbileko produktuak, produktu freskoak edo prestatuak erosteari dagokionez, eta erosketa zenbatean behin egiten duen.

Etxeetako hornidurari dagokionez, azterlanak nabarmentzen du nor bere auzoan erosten dituela, gehienbat, elikagaiak (%79), batez ere auzoko dendetan eta supermerkatuetan (%80). Erosi ere, maiz erosten dira, hau da, gutxienez astean behin edo gehiagotan (%26 eta %72, hurrenez hurren). Nagusi dira erosketa egiteko autoa erabiltzen ez duten pertsonak (%71), eta gutxiengoa, berriz, autoa hartzen dutenak. Gidariak, eskuarki, gizonak izaten dira. Datu hori, batetik, lotuta dago erosketa auzoan bertan egitearekin, erosketa auzoan egiteko ez baita autorik behar. Autoa, batik bat, irisgarritasun gutxien duten auzoetan erabiltzen dute, hala nola Aieten eta Miramonen.

Inkestan ikusi da jendeak kontuan hartzen duela produktuak freskoak eta kalitatekoak izatea; dena dela, gizarte kontzientzia txikiagoa dago elikagaiaren jatorriari, produzitzeko erari edo enbalaje motari dagokienez. Hau da, produktuak kalitatekoak eta freskoak izatea funtsezko elementuak dira erosteko orduan, baina ez hainbeste produktuak non edo nola ekoizten diren.

Herritar gehienek etxean bazkaltzen eta afaltzen dute aste barruan (%81ek eta %98k, hurrenez hurren); beraz, herritarrek kontsumitzen duten elikagai motaren fluxu handi bat da hori. Horri dagokionez, barazki eta frutaren kontsumo handia da herritarren elikadura ohituraren bereizgarria: %78k astean edo egunean hiru aldiz jaten ditu barazkiak, eta %84k egunean fruta ale bat kontsumitzen du gutxienez. Adinaren arabera, proportzioan fruta jaten duten pertsonak gazteak dira: 18-40 urteko pertsonen %60k egunero kontsumitzen du fruta, eta kontsumoa %40ra jaisten da 40 urtetik gorakoan artean.

Lekaleak, haragia eta arraina astean bizpahiru aldiz kontsumitzen dira. Azpimarratzekoa da, hainbat arrazoi direla eta, haragia kontsumitzeari utzi diola jendeak, batez ere emakumeek. Zerealak astean 1-2 aldiz kontsumitzen dira. Lekaleak eta barazkiak antzera kontsumitzen dira, sexua eta adina edozein direla ere; beraz, pentsa liteke belaunaldiz belaunaldi transmititutako ohitura edo balioen ondorio dela hori.

Kontsumitzen diren bestelako elikagaien artean, honako hauek dira nagusi: gozoak egunero kontsumitzen dira (pertsonen %32), elikagai frijituak astean 1-3 aldiz (inkesta egin zaien pertsonen %68). Era berean, jendea hasia da aurrez prestatutako janaria edo etxera bidaltzen dutena eskatzen; hain zuzen, %35ek egiten du hori, astean behin. Horien artean, gehien-gehienak gizonak dira, 18-60 urte bitartekoak. Azkenik, aipatzekoa da inkestari erantzun dioten pertsonen %74 saiatu dela gatz edo azukre gutxiago kontsumitzen.

4.2.

HONDAKINAK

Hondakinak denon gauza dira, bai eta hondakinak egoki kudeatzea eta tratatzea ere, eta beharrezkoa da hor esku hartzea. EAEn, 6 milioi tona baino gehiago hondakin sortzen dira urtean, hau da, 2.695 kilogramo inguru pertsonako eta urteko; Europako batez bestekoa, berriz, 1500 kilo da. Alde horren zergatia da Autonomia Erkidegoan industria sektoreak pisu konparatibo handiagoa duela. Hondakin guztietatik, hiri hondakinak %19 dira; horien barruan sartzen dira hala etxeetan sortzen diren hondakinak nola udalerrietako jarduera ekonomikoetatik datozen eta batera biltzen diren hondakinak. Hori horrela, ezinbestekoa da botatzen diren produktuen eta hondakinen sorkuntza murriztea eta pentsatzea bota nahi ditugun objektu edo material horiek lehengai aprobetxagarri bihurtzeko.

Udalerriko hondakinen kudeaketa hirian inbentariatutako berotegi efektuko gasen isurketa guztien %7,9 da. Hondakinei dagokienez, 2020ko Klima Planean aurreikusten da 2030ean 2010ean baino %15 hondakin gutxiago sortzea guztira, eta, urte horretan bertan, hondakinen %80 gaika biltzea. Udal Gobernuak onartutako Larrialdi Klimatikoaren Adierazpenean planteatzen da gaikako bilketa %60ra iristea 2025ean. Horretarako, edukiontzien kokapena hobetzen ari gara hirian, bai eta edukiontzi gehiago jartzen ere. Horrez gain, errefusaren edukiontziak txartel bidez

irekitzeko sistema ezarri asmo dugu. Hondakin kopurua murriztea helburu duen beste neurri sorta bat da tokiko saltokietan tokiko produktu eta zerbitzuak eros daitezen sustatzea, eta, horrekin batera, kontsumo arduratsua bultzatzea.

Gainera, Economía Zirkularrerako Hondakin eta Lurzoru Kutsatuei buruzko Lege berriak, 2022ko apiriletik indarrean dagoenak, besteak beste, hiri-hondakinen inguruko udal-eskakizunak sendotu ditu. Arauak beste egutegi bat ezartzen du metal, paper, plastiko eta beiraren kasuan hondakinak bereizita biltzeko, eta, hala, jatorrian ere behintzat udal-eskumeneko hondakinen honako frakzio hauek banatzea bermatu beharko da: biohondakinak, ehun-hondakinak, erabilitako sukaldeko olioak, etxeko hondakin arriskutsuak, tamaina handiko bolumenak (altzari eta tresnak) eta arauz zehazten diren bestelako hondakin-frakzioak. Era berean, lege berriak hondakinak sortzea prebenitzeari buruzko titulu berezi bat jasotzen du. Hartan, 2010eko zifrei dagokienez sortutako hondakinak pisan murrizteko helburu zenbakarriak ezartzen dira: %13 2025ean eta %15 2030ean, Economía Zirkularraren Espainiako Estrategiak planteatzen duen helburu bera.

HONDAKINEN KOSTU EKONOMIKOA

2022an, 84.207.912 kg hondakin sortu ziren guztira; horietatik 34.610.587 kg (%41,1) gaika bildu ziren; beste parte handi bat (49.597.325 kg) balorizazio energetikorako eraman zen; hondakin gehienak kaleko edukiontzietan bildutakoak ziren, %89,8, errefusa deritzoguna. Bolumen handi hori askotariko eta nahasiriko materiala da, tonaka bildua, eta material hori Gipuzkoako Ingurumen Gunera eraman da. Hondakin horiek -beira, materia organikoa, ontzi arinak, paper kartoia, ehunak, etab.- behar bezala bereizi eta dagokion edukiontzian botako bagenitu, izugarrizko aurrezki ekonomikoa lortuko genuke, kudeaketa ez bai litzateke ordaindu beharko, eta material aprobetxagarriak berreskuratuko genituzke, eta, ondorioz, erretzea ekiditu.

Bilgarriak, ontziak, botilak, janari hondarrak eta etxetik datozen bestelako elementu berrerabilgarri edo birziklagarriak, ondo bereizten ez badira eta zakar poltsan sartzen badira, kostu gehigarri bat dakarte eta handitu egiten dute donostiarrek ordaindu beharreko faktura.

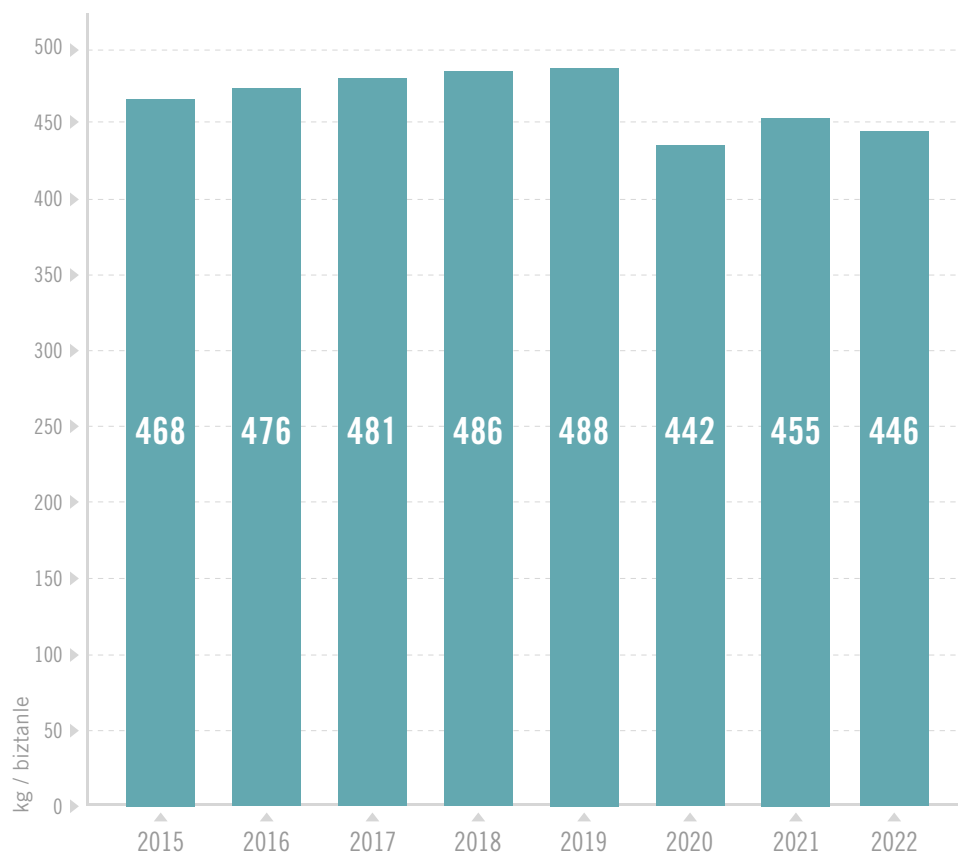
Hondakinak kudeatzeko eta tratatzeko gastuari aurre egiteko jarri behar den dirua (bilketa pneumatikoa eta tamaina handiko hondakinena barne) 22,30 milioi euro izan zen 2022an, eta zabor tasaren bidez 19,07 milioi euro besterik ez ziren bildu.

Ekonomia Zirkularrerako Hondakin eta Lurzoru Kutsatuei buruzko Legeak, 2022ko apiriletik indarrean dagoena, fiskalitate-esparrua eta hondakin kudeaketarekin zerikusia duten pizgarri ekonomikoak berritu ditu. Legearen 11.3 artikulua ezartzen duenez, hiru urteko epean toki-erakundeek ezarri beharko dute “tasa bat edo, hala badagokio, zergazkoa ez den ondare-prestazio publiko bat, espezifikoa, berezia eta ez-defizitarioa, sortzeagatiko ordainketa-sistemak ezartzeko bide emango duena eta hondakinak bildu, garraiatu eta tratatzeko eragiketen zuzeneko edo zeharkako kostu erreala islatzen duena”. Era berean, 11.4 artikulua tasak edo prestazioak zehaztean kontuan hartu ahalko diren elementuak aipatzen ditu, hala nola etxeko edo erkidegoko konpostatzea, gai organikoaren bilketa berezia edo garbiguneen erabilera.

GUZTIRA SORTUTAKO HIRI HONDAKINAK

Iturria: San Markoko Mankomunitatea

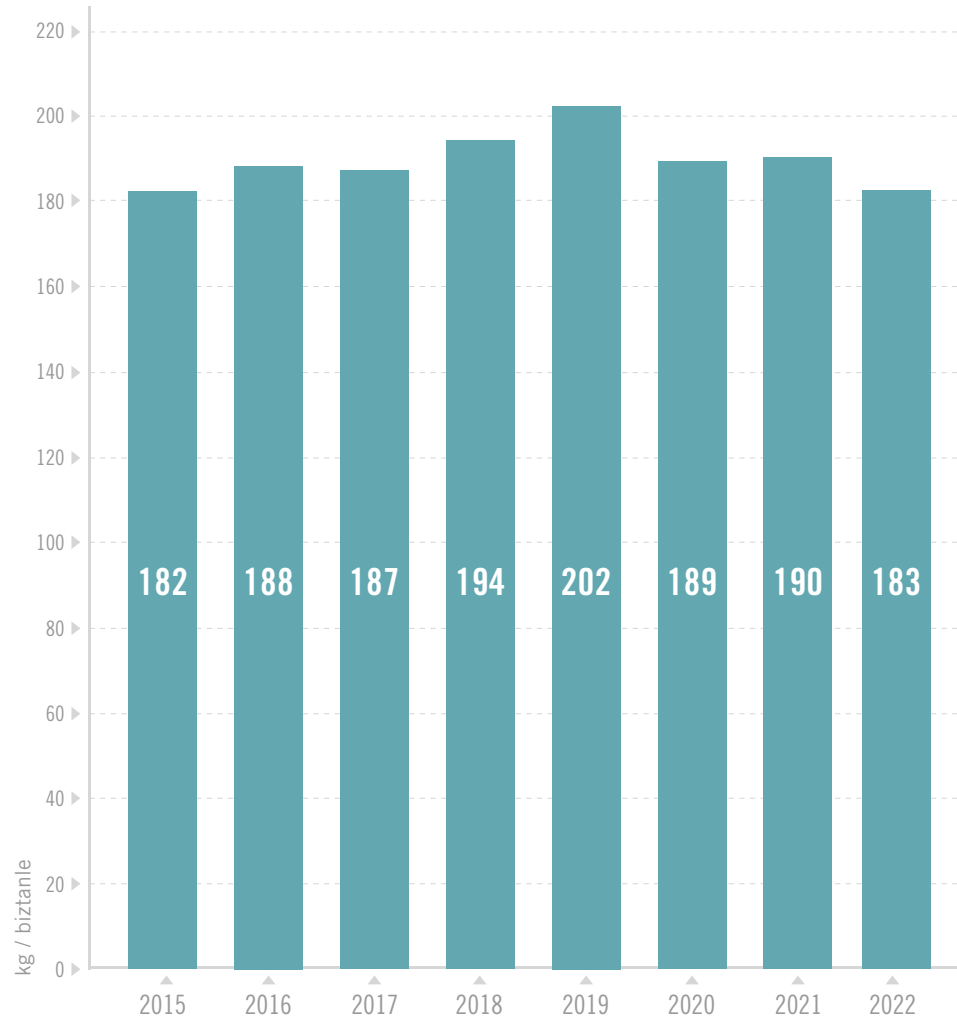
2015etik 2019ra arte, hondakinen sorkuntza % 1 handitu zen batez beste, urteko. Krisi ekonomikoaren ondorioz, kontsumoa ere murriztu zen, eta hori izan zitekeen aurreko urteetan hondakinek oro har murriztu izanaren arrazoietakoa bat; dena dela, 2016tik, gora egiten ari zen. 2022an, hondakinen sorrera % 1,40 murriztu da 2021arekin alderatuta, eta 84.207.912 kg bildu dira, hau da, 446 kg biztanle eta urteko, 9 kg gutxiago donostiar bakoitzeko. Erreferentzia gisa 2021ean aurreko urtearekin alderatuta ikusitako % 2,67ko hazkundera hartzen badugu, joera aldatu egin da, baina oso gutxi. Hondakinek murrizteko udal-planen helburua 2030erako 2010ean sortzen zen bolumen osoaren % 15 murriztea da. 2022an 2010eko erreferentziarako kopurua % 5 murriztea baino ez da lortu.

2022an, hirian dauden jarduera ekonomikoetarako poligonoetan 3.225.260 kg hondakin bildu dira guztira, 2021ean baino % 3,81 gutxiago. Gainera, obratik eta eraispenetik sortutako 838.290 kg hondakin bildu dira guztira, 2021ean baino nabarmen gutxiago, % 33,28. Hondartzen garbiketara 451.300 kg-ra iritsi da, aurreko urtetik % 17 murriztuaz; bide-garbiketatik eratorritako hondakinen kopurua, ordea, % 14,83 gehitu da, 2.502.940 kg-rekin.

GAIKAKO BILKETA

Iturria: San Markoko Mankomunitatea

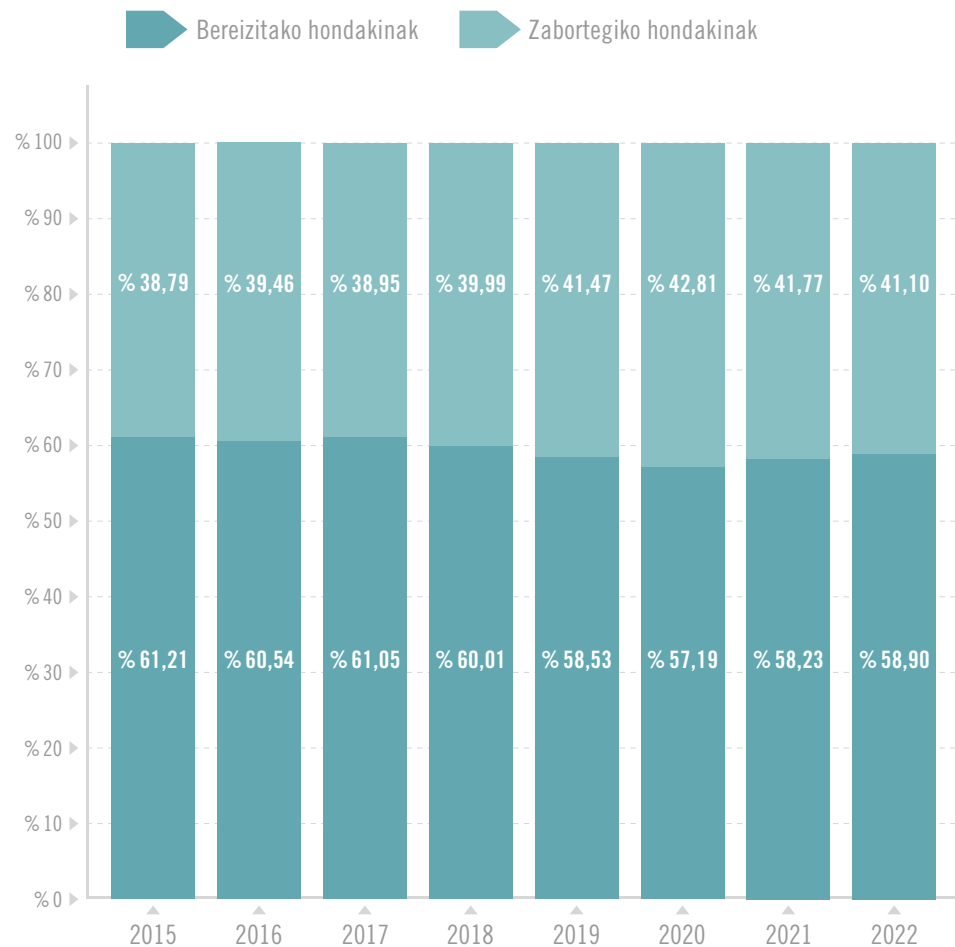

2022an, gaika bildutako hondakinen kopuruak behera egin du %2,98 2021arekin alderatuta: 34.610.587 kg hondakin jaso dira, 183 kg biztanle eta urteko. 2015etik 2019ra bitartean, gaika bildutako hondakinak %4 inguru igo ziren urtero batez beste, 2017an izan ezik; urte horretan, %0,12 jaitsi zen tasa. Bai 2020an eta baita 2021 eta 2022an ere, testuinguru pandemikoarekin, material hauen sorrera eta fluxuak aldatu dira, bai etxeetan, bai jarduera ekonomikoetan, intentsitate handiagoan edo txikiagoan.

GAIKA BILDUTAKO HONDAKINEN TASA

Iturria: San Markoko Mankomunitatea

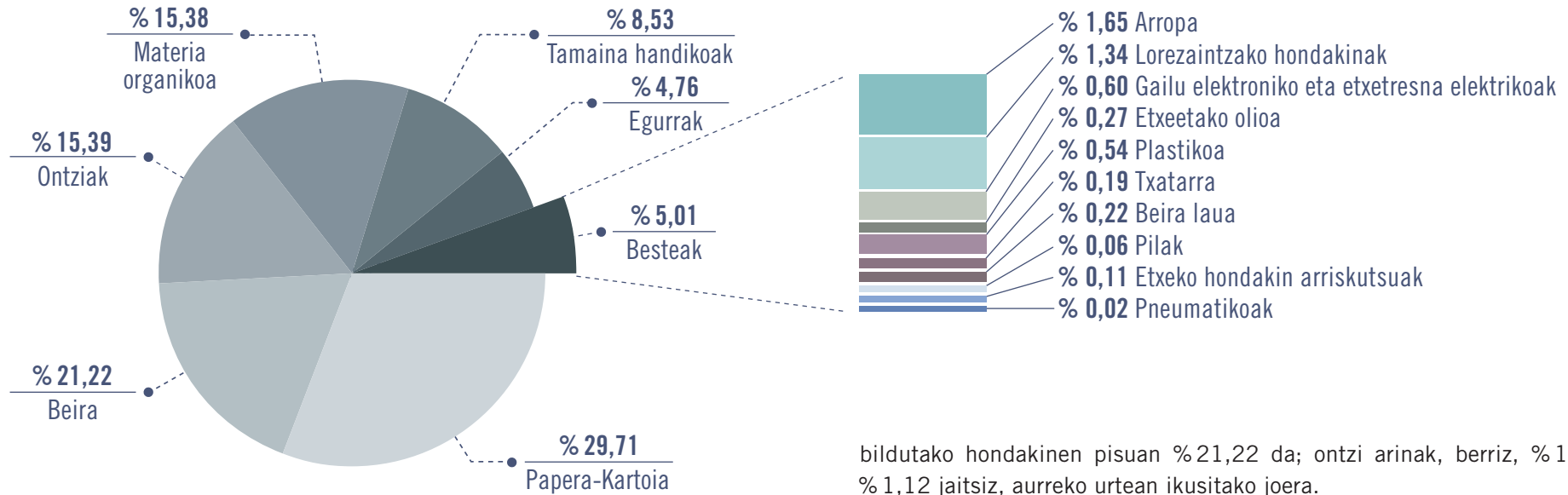
Sortutako hondakin guztiak kontuan hartuta, gaika bildutako hondakinen ehunekoak behera egin du 2021arekin alderatuz; hain zuzen, 2022an, hiri hondakin gisa bildutako material guztiaren %41,10 izan da. Udal helburuek 2025erako %60ko birziklapena lortzea planteatzen dute. Hirian dauden jarduera ekonomikoetarako poligonoetan hondakinen %62a gaika bildu da, 2021an baino portzentajezko puntu bat gehiago; nahiz eta gogoratu 2020an gaika bildu zirela hondakinen %69 eta 2018an %68.

Gaika jasotako materialetatik, beira izan da bilketa handitu duen zatikia, 2019ko bolumenetara iritsi baita. Materia organikoaren bilketa kopuru berari eusten zaio, eta paper-kartoiaren bilketak behera egiten jarraitzen du, %5,65 2022an. Era berean, murriztu egin dira zur (%17) eta tamaina handiko (%10,44) kantitateak, baita pisuan bolumen txikiagoa duten beste material batzuen kopuruak, hala nola ehunak, tresna elektrikoak eta etxetresna elektrikoak, txatarra, olio erabilia, etxeko hondakin arriskutsuak eta pilak.

GAIKAKO BILKETAREN TIPOLOGIA

Iturria: San Markoko Mankomunitatea

2014tik aurrera, gaika bildutako hondakinen banaketa aldatu egin zen, aurreko urteekin alderatuz, hainbat faktore zirela eta: 2014an, hiri guztira zabaldu ziren materia organikoa biltzeko edukiontziak, eta etxeko olioak biltzeko edukiontziak jarri ziren auzo guztietan.

Paper-kartoiaren biltzeta %5,65 murriztu da 2021arekin alderatuta, eta multzo garrantzitsuena da oraindik ere, 2022an gaika bildutako materialaren herena baita ia (kilogramotan).

Beira-bilketaren pisu-bolumenak, aurreko urteetan bezala, gora egiten jarraitzen du. 2022an %6,89ko hazkundera izan du aurreko urtearen aldean, eta gaika

bildutako hondakinen pisuan %21,22 da; ontzi arinak, berriz, %15,39 dira, %1,12 jaitsiz, aurreko urtean ikusitako joera.

Materia organikoaren bilketak %0,77ko beherakada txikia izan du aurreko urtearen aldean. Hondakinen frakzio hori gaika bildutako material guztien %15 inguru da.

Tamaina handiko hondakinak gaikako bilketaren %8,53 dira, eta 2021arekin alderatuta %10,44 jaitsi dira. San Markoko birziklatze eremuan eta Garberako eta Atotzarrekako garbiguneetan bildutako beste hondakin berde batzuetatik datozen zurak eta materialak %4,76 dira.

Gainerako frakzioek %5,01 egiten dute guztira, eta horien artean ehun-gaiak nabarmentzen dira, guztizkoaren %1,65 baitira.

GAI ORGANIKOA

Iturria: Hiri Mantentze eta Zerbitzuen Zuzendaritza. Ingurumen Osasunaren eta Jasangarritasunaren Zerbitzua. Donostiako Udala

	MATERIA ORGANIKOAREN BILKETAREN BILAKAERA											
	2011*	2012*	2013*	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Guztira bildutakoa (kg)	858.865	907.410	1.038.062	2.367.960	4.770.700	4.919.800	4.912.600	5.135.120	5.456.155	4.942.270	5.122.650	5.111.570
Atxikitako familiak	3.609	3.839	4.406	17.807	21.050	22.939	24.184	25.731	28.132	29.562	30.691	31.529
Atxikitako familien %	% 21	% 24	% 26	% 23	% 27	% 30	% 31	% 33	% 36	% 37	% 39	% 40
Atxikitako establezimenduak				1.348	1.559	1.569	1.627	1.717	1.812	1.863	1.917	2.264

* 2011ko, 2012ko eta 2013ko datuak Gros eta Amara auzoei dagozkie, artean ez baitzegoen materia organikoaren edukiontzirik beste auzoetan.

Zubietako digestore anaerobikoan tratatzeko materia organikoa biltzeko programaren barruan, 5.111.570 kg bildu dira 2022an. Kopuru hori txartel bidezko edukiontzi marroien bidez biohonda-kinaren gaikako bilketan parte hartzen duten familiei eta jarduera ekonomikoei eta udalerriko ekoizle handi gisa parte hartzen ari diren erakundeei dagokie. 2022an bildutako materia organiko guztia egonkortu da. 2022an, 31.529 etxe daude txartel elektronikoko edukiontzien bidez biohondakina biltzeko borondatezko sistemari atxikiak; 838 familia gehiago atxiki dira sistemara. Familiez gain, 2.264 enpresa eta askotariko denda atxiki zaizkio sistemari, hala nola tabernak eta jatetxeak, hotelak, loradendak, supermerkatuak eta elkarte gastronomikoak, aurreko urtean baino % 18 gehiago. Sistemari atxikitako establezimenduak eta familiak ugaritu diren arren, biohon-

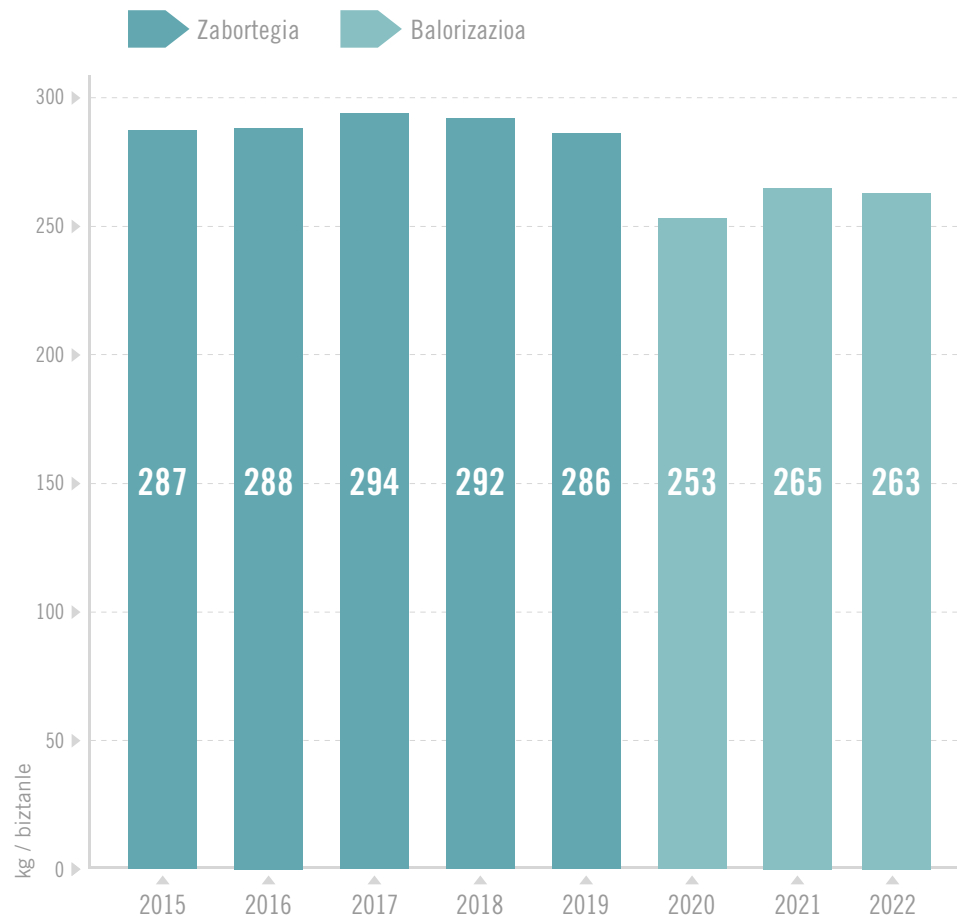
dakinen kopurua gutxi gorabehera berdina izan da. Bildutako materiala ondo bereizi dute sistemari atxikitako pertsonak eta saltokiek. 2019ko urriaren 15etik, bildutako materiala Zubietako Biometanizazio Plantan uzten da, balorizazio energetikoaren ondoren, eta digestoarekin konposta egiten da.

Biohondakinak edukiontzi bidez biltzeaz gain, 796 etxek dute konpostagailua, banakako konpostajearen edo autokonpostajearen programaren barruan, eta 92 familiak hartzen dute parte auzo konpostajeko programan, Añorga Txiki, Igeldo, Aiete, Morlans, Ibaeta, Martutene, Bidebieta eta Ulia auzoetan, horretarako instalazioak jarri baitira auzo horietan.

BALORIZATUTAKO HONDAKINAK

Iturria: San Markoko Mankomunitatea

2020an, Zubietan dagoen Ingurumen Guneko balorizazio energetikorako instalazioa martxan jarri zen. Gipuzkoako hiri-hondakinen errefusa modu kontrolatuan errausten den instalazioa, non errekuntza-prozesu horretan sortutako beroa elektrizitatea eta beroa sortzeko aprobetxatzen den. Ingurumen Gunean daude ere beste instalazio batzuk: tratamendu mekaniko-biologikorako planta, zepen berreskuratzerako zentroa eta biogasa eta konposta ekoizteko digestore anaerobikoa eta beste instalazio osagarriak ere.

Errefusa kopurua %0,26 murriztu da 2021aren aldean. 2022an mota horretako hondakinen 49.597.325 kg bildu dira, hau da, udalerrian kudeatutako hiri-hondakin guztien % 58,90. Material hori Zubietan eraikitako balorizazio energetikoko instalazioan tratatzen da.

4.3.

KONTSUMO IRAUNKORRA

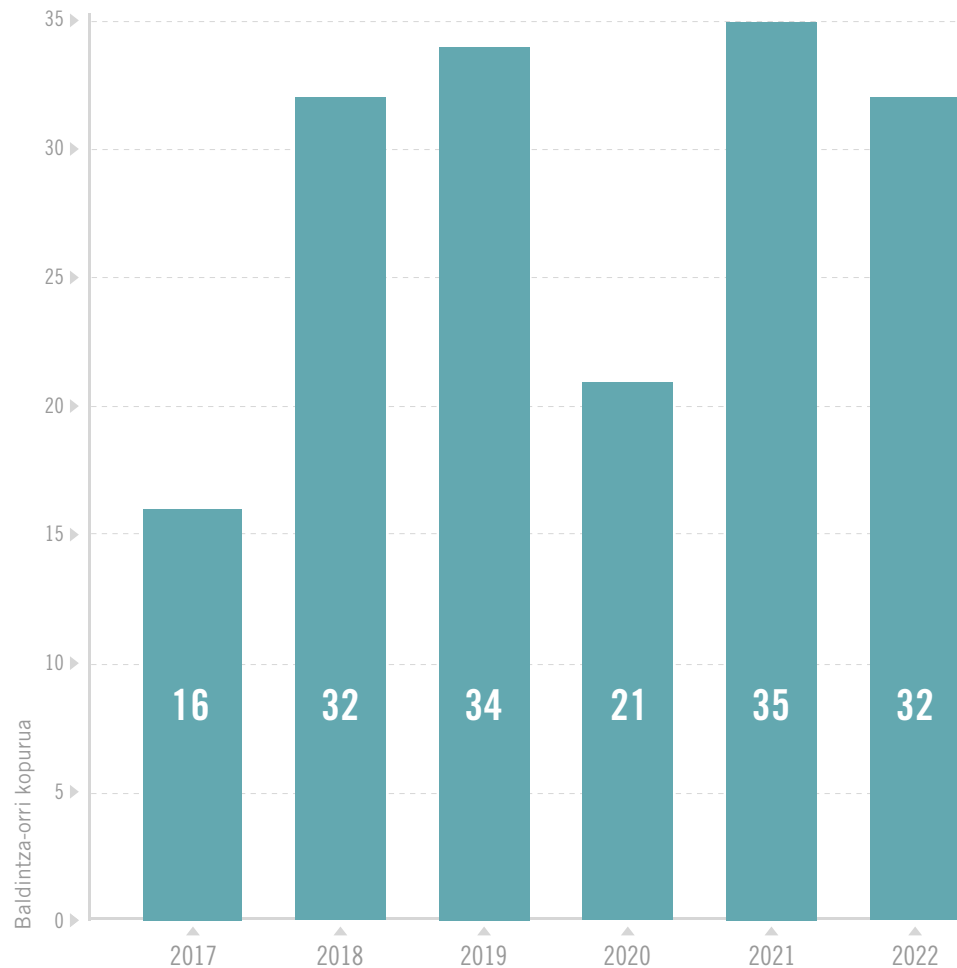
Kontsumo iraunkorra bizitzeko eta sistemak funtziona dezan beharrezkoak diren ondare eta zerbitzuen erosketa eta hornidura modu arduratsuan egitera dago begira. Partikular, administrazio, enpresa eta korporazioek egiten duten erosketa bakoitza hainbat alderdi (erosgaiaren materialak, berrezartzeko ahalmena, birziklatzeko ahalmena, ekoizpen prozesuak eta energiaren kontsumoa, material eta produktuen iraunkortasuna eta jatorria, karbono aztarna, etab.) kontuan hartuz egin dadila, eta baita produktuak egin dituztenen edo elikagaiak edo beste ondare eta zerbitzu batzuk bildu edo garraiatu dituztenen laneko nahiz gizarte baldintzak ere kontuan izanik.

Ondare eta zerbitzuen ekoizpenean, enpresa eta erakunde publikoek Ingurumena Kudeatzeko Sistema izenekoak txertatzen ari dira, beren jarduera, zerbitzu eta produktuek sorrarazten dituzten ingurumen eraginak identifikatu, prebenitu eta kontrolatze aldera, ondoren horiek murriztu, informazio publikoko ildo bat eraman eta ingurumen arloko antolaketa eta ekoizpen sistemaren txertatze egiazko eta jarraitua bermatuko duen ziurtagiri bat eskuratzeko xedez.

UDALAREN BALDINTZA-ORRIAK INGURUMEN-IRIZPIDEekin OSATZEA

Iturria: Donostiako Udaleko Finantza Zuzendaritza eta Ingurumen Osasunaren eta Jasangarritasunaren Zerbitzua

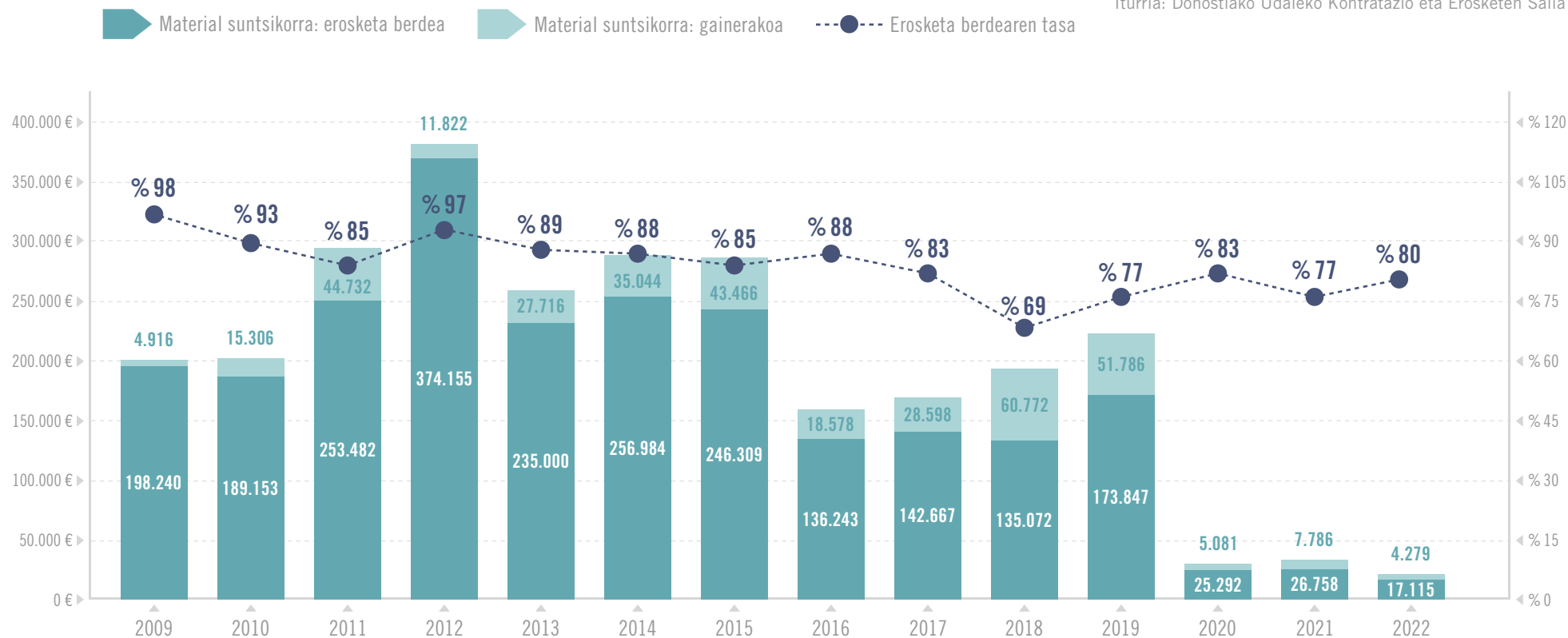

2022an 32 baldintza-orri argitaratu eta esleitu dira ingurumen irizpideekin. Pandemia egoeraren ondorioz, 2020an esleitu behar ziren agiri batzuk atzeratu egin ziren, eta beste batzuk ez ziren argitaratu, eta horrek isla izan zuen 2021eko igoeran. 2022an baldintza-orriek behera egin dute %9 2021. urtearekin alde-ratuz. Udaleko sail eta erakunde desberdinek sartu dituzte ingurumen-irizpideak baldintza-orri hauetan, eta lan desberdinak garatzeko dira, besteak beste, ibilgailu elektrikoak eta hibridoak hornitzeko zerbitzuak; material desberdinaren hornikuntza, bulegoko material suntsikorra, altzariak, ekipo informatikoak; barneko argiteria-sistemak instalatzea eta luminariez hornitzea; ostalaritzako hainbat zerbitzu ustiatzea; udal-eraikinen garbiketa; eta abar.

MATERIAL SUNTSIKORRAREN EROSKETA BERDEA

Iturria: Donostiako Udaleko Kontratazio eta Erosketen Saila

“Erosketa Berdea” deitzen zaio, produktuen alderdi ekonomiko eta teknikoez gain, produktuek bizi-ziklo osoan ingurumenari eragin diezaioketen eragina aintzat hartuta egiten den erosketari edo kontratazioari. Pandemia egoera zela eta, telelana egin ahal izan zuten udaleko langile askok, eta material suntsikorraren erosketa arrazionalizatu zen; ondorioz, material suntsikorraren aurrekontuaren beherakada nabarmena izan zen, %87 jaitsi zen 2020an eta %85 2021ean 2019 urteare-

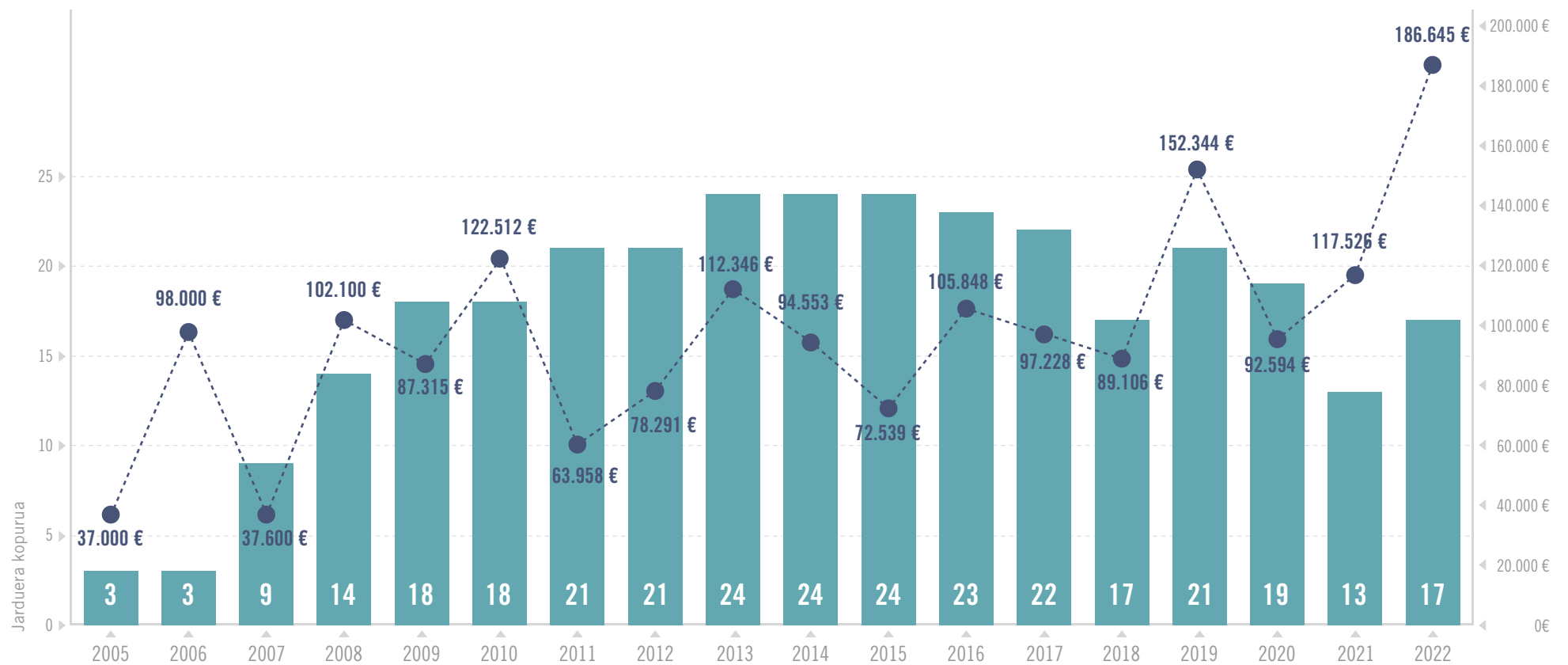
kin alderatuta. 2022an, material suntsikorraren aurrekontuak 2020a baino lehenagoko mailen azpitik jarraitzen du, eta %38 jaitsi da 2021arekin alderatuta. 2022an Udalak material suntsikorrean gastatutako 21.394 €-etatik %80 erosketa berdea izan da. 2022an Udalak erositako material suntsikorraren %77 inguru “produktu berdeak” kategorian sartzen da, aurreko urteetan baino txikiagoa.

KONTSUMO IRAUNKORRA SUSTATZEA

Iturria: Ingurumen Saila, Erosketen Saila, Cristina Enea Fundazioa

Jarduera kopurua Xedaturiko aurrekontua

Udalak eta Cristina Enea Fundazioak sustatutako kontsumo iraunkorraren ekintza-kopuruak eta aurrekontuak gora egin du 2022an 2021. urtearekin alderatuta, %31 eta %59 hurrenez hurren.

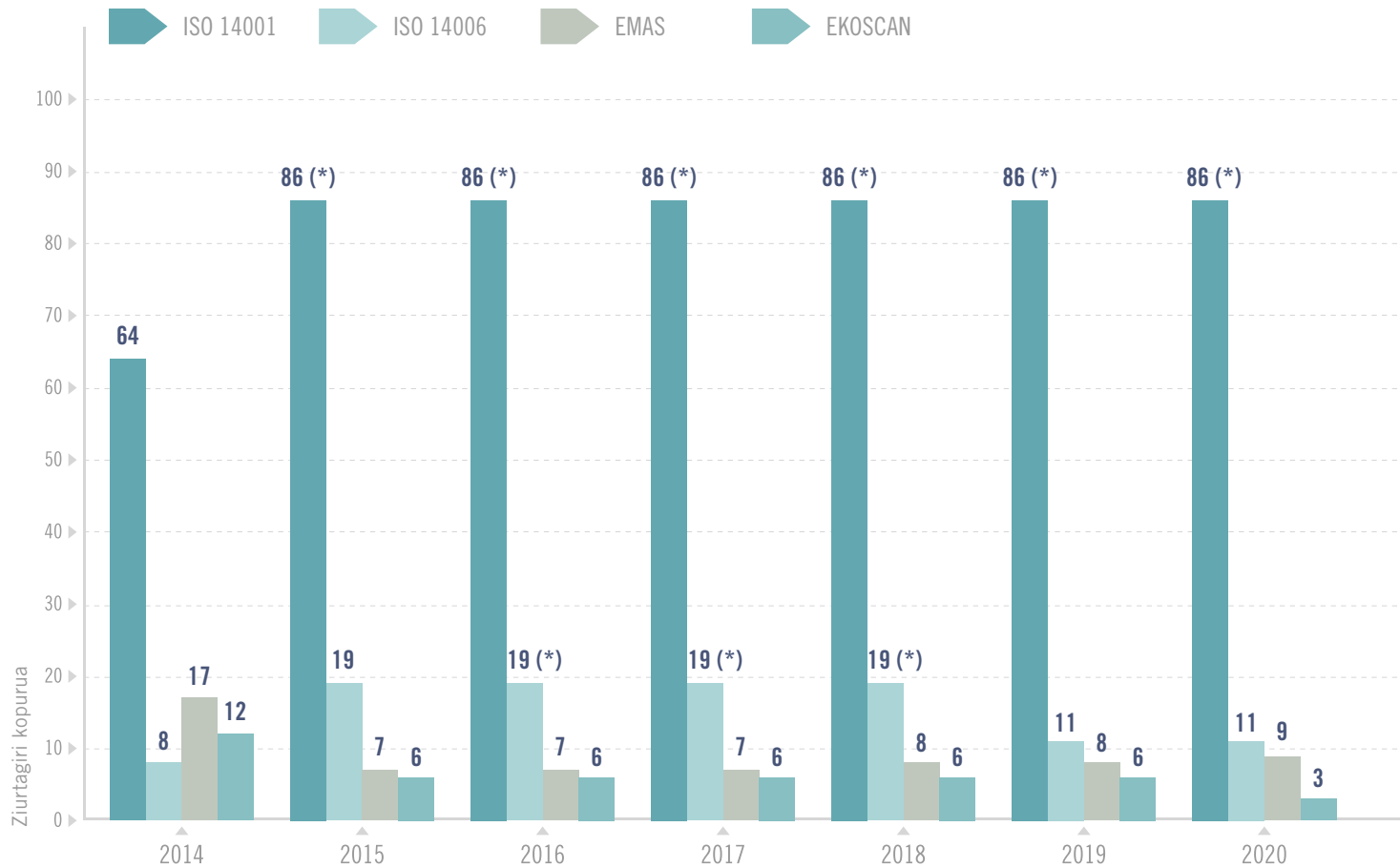
Kontuan hartu behar da ekintza askok, gainera, gasturik eragiten ez dutela. 2022. urtean nabarmentzekoak dira Donostitruk, hilabetero ospatzen den merkatu herrikoa; Haziera, hazi-trukaketa eta laborantza eta agroekologiaren inguruko jakin-

duria zabaltzeko eta partekatzeko leku iraunkorra; Eskolan Konposta, hezkuntza zentroi zuzenduriko programa, hondakin organikoak sorburuan egoki ustiatzeko; eskola-baratzeen sarea, hiriko eskola-baratzeak sortu, indartu eta elkarren artean erlazionatzeko proiektua; Europako Etiketa Ekologikoa hotel-establezimenduetan ezartzeko bultzada; eta baita Saretuz, kontsumo kontziente eta eraldatzailearen aldeko sare donostiarraren baitan kontsumo iraunkorragoa, kontzienteagoa eta bidezkoagoa lortzeko egindako sentsibilizazio eta sustatze ekintzak.

ENPRESAREN ETA ERAKUNDE PUBLIKO NAHIZ PRIBATUEN INGURUMEN KUDEAKETA

Iturria: Ihobe

* Eguneratu gabeko datuak

2015. urtean udalerrian 118 ziurtagiri zeuden, 2014. urtean baino %17 gehiago. 22 ziurtagiri udal-sozietateei, Euskal Herriko Unibertsitateari, Osakidetzaari, Eusko Jaurlaritzari eta Gipuzkoako Foru Aldundiari zegozkien batez ere.

2020. urtean berdin mantentzen da ISO 14006 ziurtagiri kopurua (11), EMAS ziurtagiri bat gehiago dago (9) eta behera egin du Ekoscan ziurtagiri kopurua (3). ISO 14001 ziurtagiriaren kasuan, ez dago datu eguneraturik 2020. urtean.

4.4.

UR-KONTSUMOA

Zuzenean kudeatzen ditu Udalak ur hornidurako eta saneamenduko zerbitzuak. Horretarako, azpiegitura zabal bat du, eta, horri esker, urtean 14.069.901 metro kubiko ur kudeatzen ditu.

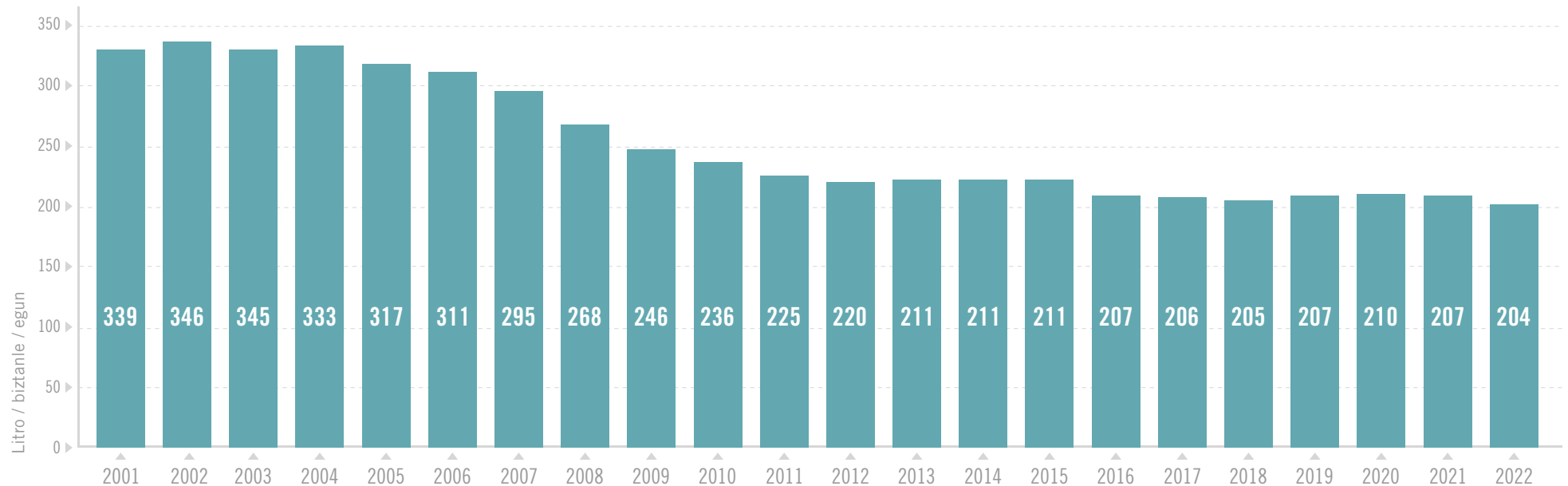
Osagai moduan, 464 km hodi eta edateko ura presioan daramaten manio-bra eta kontrol elementu guztiak ditu ura banatzeko sareak. Etxeetara iristen den ura edateko ona izatea bermatzen dute udal zerbitzuek, eta azken hemeretzi urtetan kalitate egokiaren kalifikazioa lortu da udalerriko ur horniduran. 2022. urtean edangarritzat sailkatu dira analisien %99,86.

764 km hodik eta behar diren gainerako elementuek saneatzen dute ura, grabitatearen edo ponpatzearen bidez garraiatzen baitute ur zikina hondakin uretarako araztegiara edo isurtzeko gunera.

ALTAKO ZUZKIDURA: GUZTIZKO UR-KONTSUMOA

Iturria: Añarbeko Urak Mankomunitatea. Uren Ustiapen eta Saneamenduko Zerbitzua, Donostiako Udala

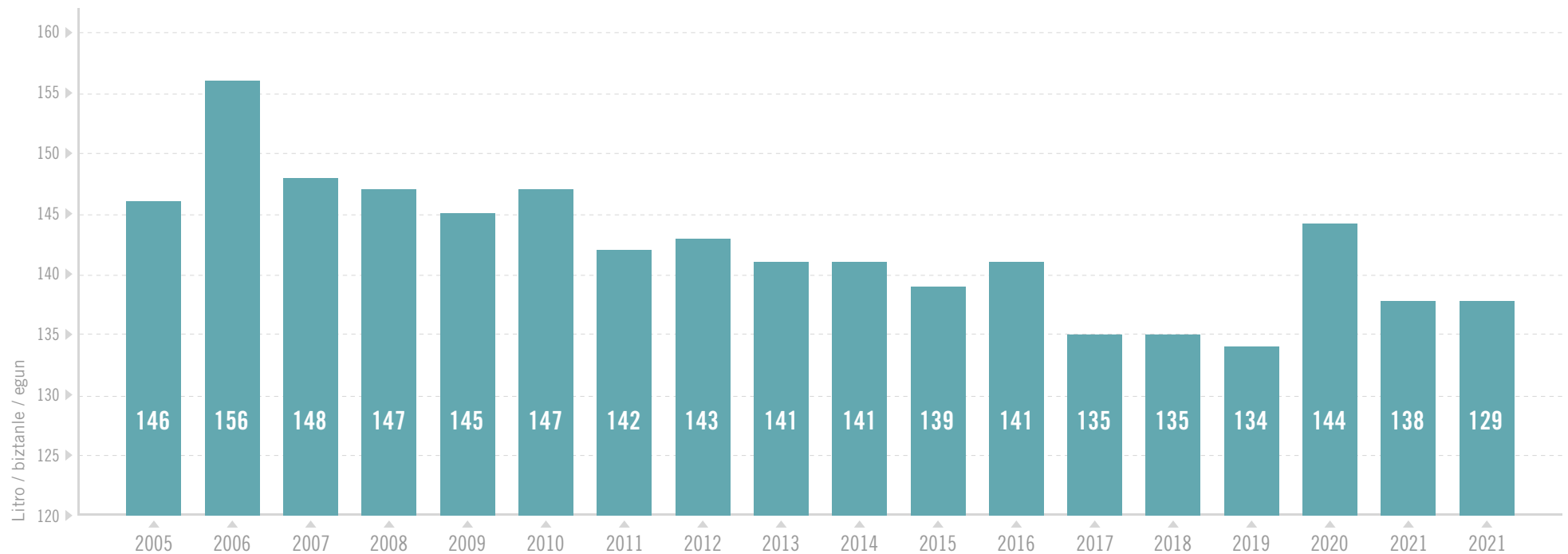
2003tik 2018ra bitartean, behera egin du uraren guztizko kontsumoak, eta, hama-hiru urteotan, pertsonako 140 litro aurreztu dira egunean. Banaketa sarea hobetu izana (ihesak kentzea, hodiak berritzea, etab.) izan daiteke azken urteotako joera horren azalpena. 2022an, biztanleko eta eguneko ur-kontsumoa %1,41 jeitsi da 2021. urtearekin alderatuz, eta %1,17 2019 erreferentziazko urtearekin alderatzen badugu, 2020an gora egin ondoren. 2022an ziurrenik hainbat faktorek era-

gin zuten igoera (Elordin depositu berria martxan jartzea 2019 erdialdean, Zubietako azpiegitura berriei ura ematen diena; 2020an bisurtea izateagatik egun bat gehiago kontsumitzea; eta pandemia-egoera, non ur-galerak eta, batez ere, etxeako kontsumoa areagotu ziren). 2022ko jaitsiera etxeako kontsumoaren beherakadan eta, neurri txikiagoan, fakturatu gabeko udal-kontsumoan egon daiteke batez ere.

ETXEKO UR-KONTSUMOA

Iturria: Uren Ustiapen eta Saneamenduko Zerbitzua, Donostiako Udala

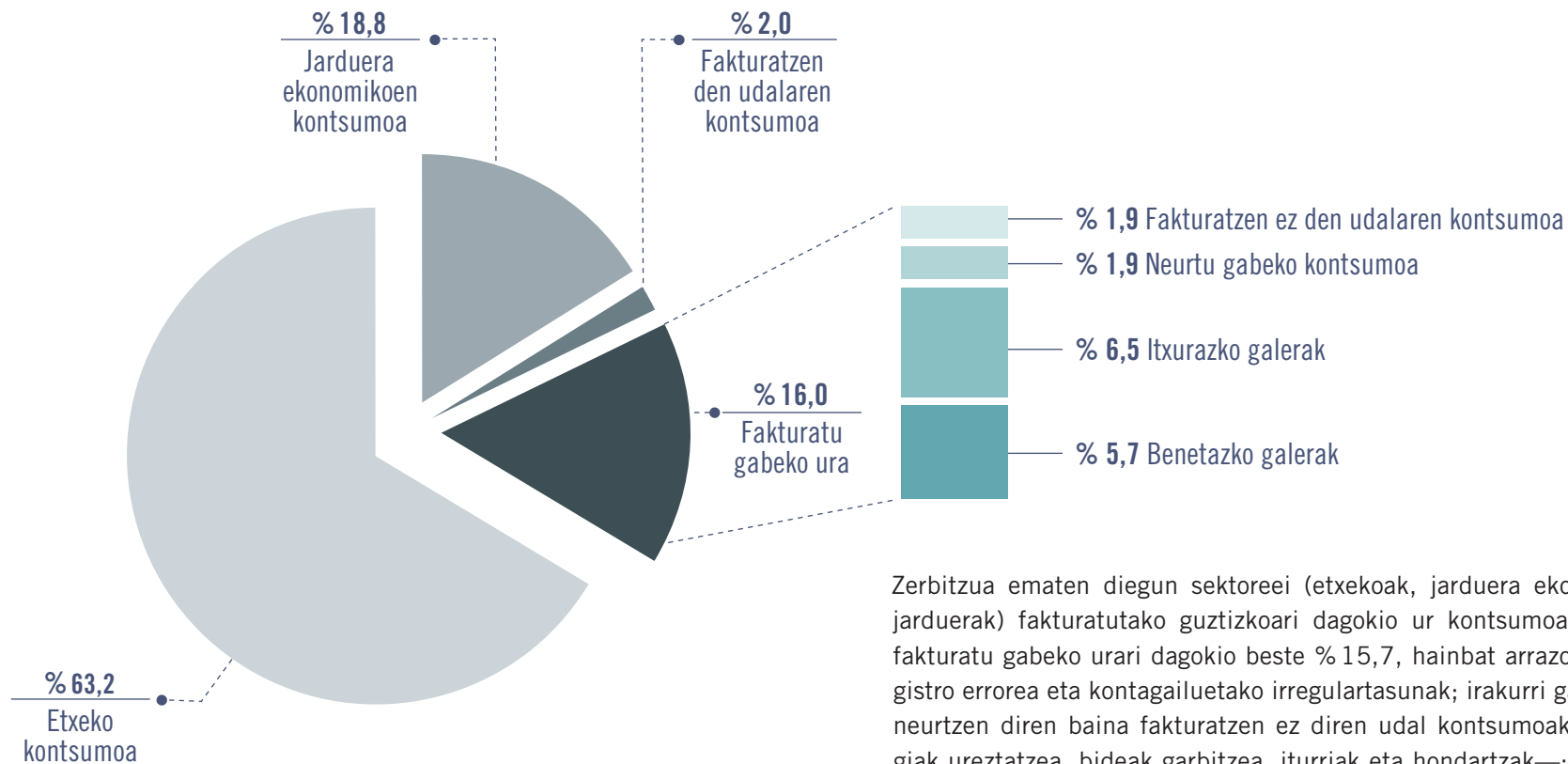
Etxeko sektoreari dagokionez, 2022an, biztanleko 129 litro ur kontsumitu ziren, egunean, 2020arekin alderatuta %6 gutxiago, eta %4 2019 erreferentziazko urtearekin alderatzen badugu; 2019ko erreferentziazko aldia baina gutxiago. Etxeko kontsumoaren hazkundearen hasiera 2020an bat etorri zen etxeratze-aldiarekin, eta altu mantendu zen hura amaitu ondoren; kontsumo globalean konpentsatu zuen jarduera ekonomikoetako kontsumoaren beherakada. 2022an, etxeko sektoreko kontsumoa aztertutako serieko zifrarik txikiena da, pandemiaren

aurreko bost urteetan lortutako batez bestekoa baino askoz txikiagoa (138 litro biztanleko eta eguneko). 2022ko beherakadaren arrazoia izan daiteke kolektiboan jarduerak gutxiago kontsumitu dutela (%12 jaitsi da), eta kontagailuen antzinasunetik eratorritako etxeko kontsumoan azpikontatutakoa igo egin dela. Etxeko per capita kontsumoa gutxituz joan den arren, 2022an, ur kontsumo osoaren %63 da, azken urteetan goranzko joera erakusten duen proportzioa (2007an, kontsumitutako ur guztiaren %50 zen).

UR-KONTSUMOAREN BANAKETA

Iturria: Uren Ustiapen eta Saneamenduko Zerbitzua, Donostiako Udala

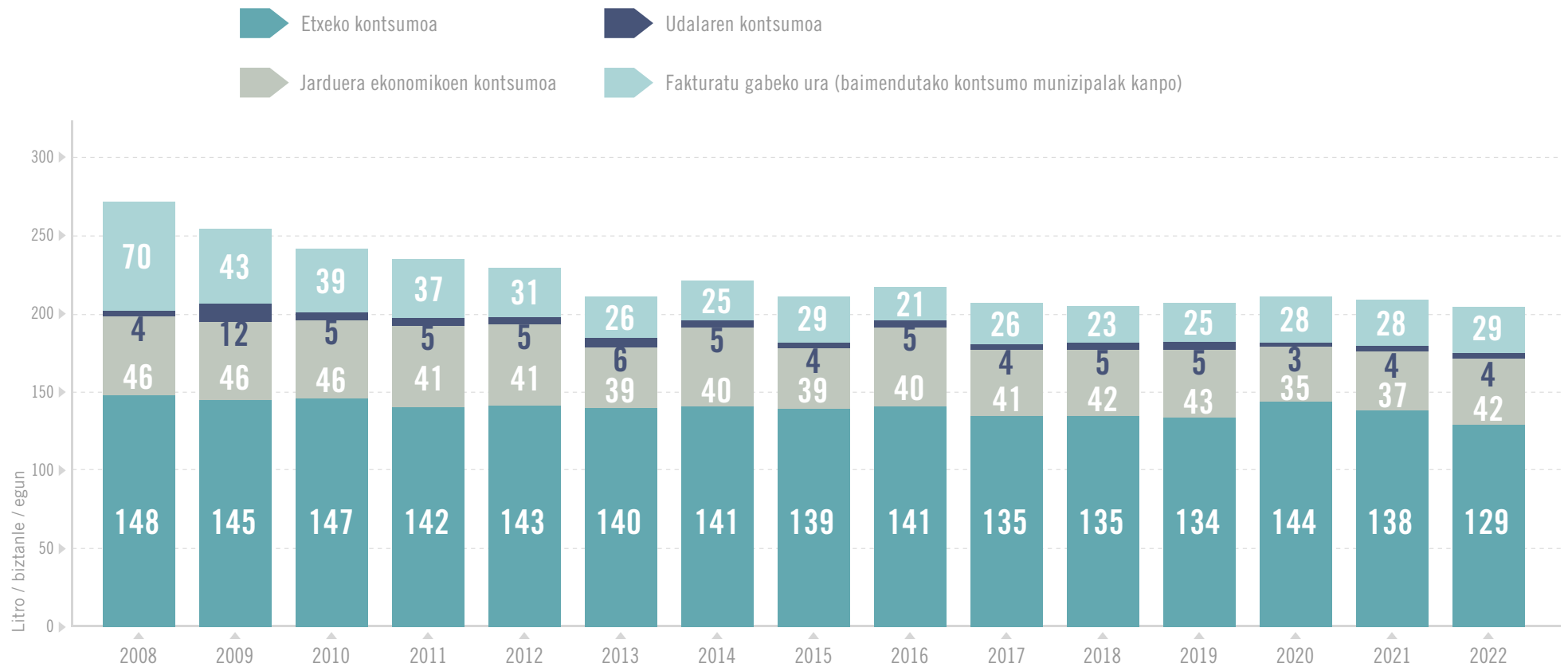

Zerbitzua ematen diegun sektoreei (etxeok, jarduera ekonomikoak eta udal jarduerak) fakturatutako guztizkoari dagokio ur kontsumoaren %84,3. Berriz, fakturatu gabeko urari dagokio beste %15,7, hainbat arrazoi direla kausa (erre-gistro errorea eta kontagailuetako irregularitasunak; irakurri gabeko kontagailuak; neurtzen diren baina fakturatu ez diren udal kontsumoak —hala nola lorategiak ureztatzea, bideak garbitzea, iturriak eta hondartzak—; isuri edo jarioengatik kontsumitzen ez den ura eta kontsumitu arren, iruzurreratik fakturatu ez dena). 2021ean etxeko kontsumoa %66,6 zen bitartean, 2022an %63,2ra jaitsi da, jarduera ekonomikoen kontsumoarekin gertatzen denaren kontrara, 2021ean %16,1 izatetik 2022an %18,8 izatera igaro baita.

UR-AURREZPENAREN BILAKAERA

Iturria: Uren Ustiapen eta Saneamenduko Zerbitzua, Donostiako Udala

2008tik 2019ra bitartean, hirian kontsumitzen den ur kantitatea ia laurdena murriztea lortu dugu. 2008an, 18 milioi metro kubiko ingurukoa zen Donostiara iristen zen hornidura, eta, 2019an, kopuru hori 14 milioira murriztu da, hau da, lau bat mila milioi litro aurreztu ditugu urte horretan. Hornidura sarean eta ihesen eta kontagailuen kontrol sisteman egindako hobekuntzei esker, handitu egin da hornidura sistemaren eraginkortasuna.

Hala ere, etxeko kontsumoa ere jaitsi den arren, proportzio txikiagoan murriztu da: 2008an, biztanleko eta eguneko 148 litro kontsumitzen zituzten etxeetan, eta 2019an, berriz, 134 litro. Hau da, azken hamabi urteetan, %8 murriztu da.

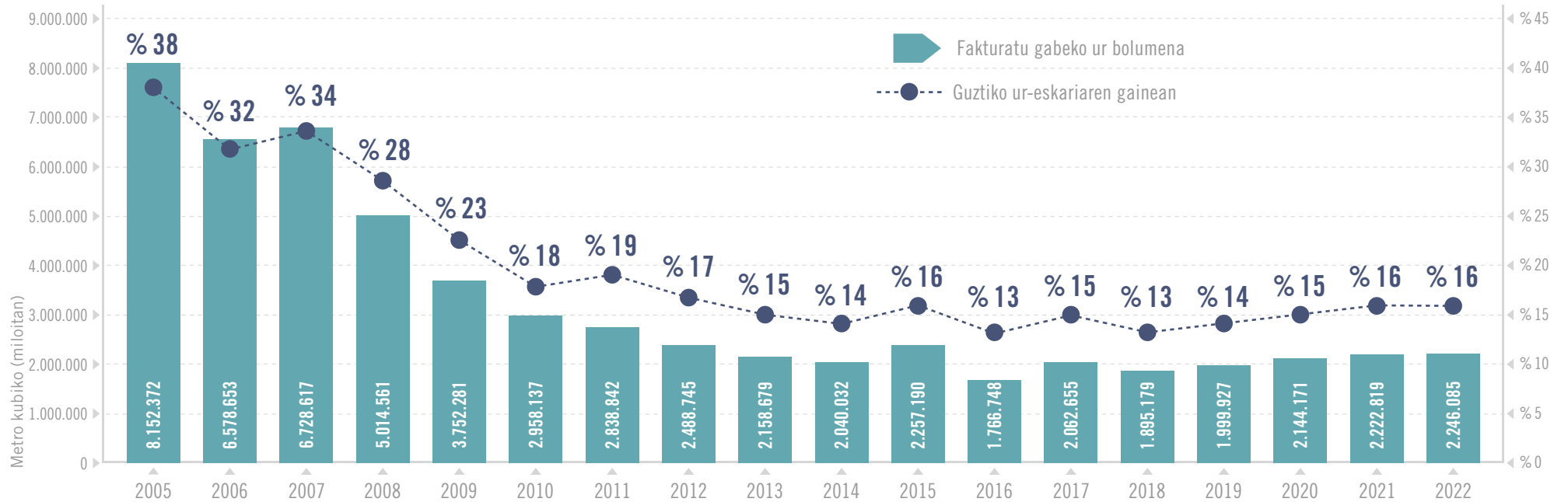
Antzeko zerbait gertatu da jarduera ekonomikoetako kontsumoarekin: 2008an, batez beste, 46 litro kontsumitzen ziren biztanleko, eta 2019an, berriz, 43 litro eguneko.

Hala ere, pandemia-egoerak eragina izan du bai etxeko kontsumoan (2020an 144 litrora igo zen biztanleko eta eguneko), eta 2022an 129 litrora jaitsi da biztanleko eta eguneko (pandemiaren aurreko bost urteetako urteko batez bestekoaren antzeko zifrak, 137 litro biztanleko eta eguneko), baita jardueren kontsumoan ere: 2020an batez besteko 35 litrora jaitsi zen biztanleko eta eguneko eta 2022an biztanleko eta eguneko 42 litrora igo da (pandemiaren aurreko bost urteetako urteko batez bestekoaren antzeko zifrak, 41 litro biztanleko eta eguneko). Guztizko kontsumoari erreparaturaz, 2020an jarduera ekonomikoen kontsumoaren jaitsiera etxeko kontsumoaren eta fakturatu gabeko uraren hazkundeak konpentsatu zuen; 2021ean eta 2022an, berriz, etxeko kontsumoaren jaitsierak eragin handiagoa izan du jarduera ekonomikoen kontsumoaren hazkundeak baino.

FAKTURATU GABEKO URA

Iturria: Uren Ustiapen eta Saneamenduko Zerbitzua, Donostiako Udala

2005az geroztik, %4 inguru jaitsi da fakturatu gabeko ur bolumena, batez beste, eta, 2007tik aurrera, murrizketa nabarmenenak gertatu dira, batez ere Banaketa Sarea Kudeatzeko Udal Planeko zenbait neurri ezartzearen ondorioz, honako hauek lortu ditugu:

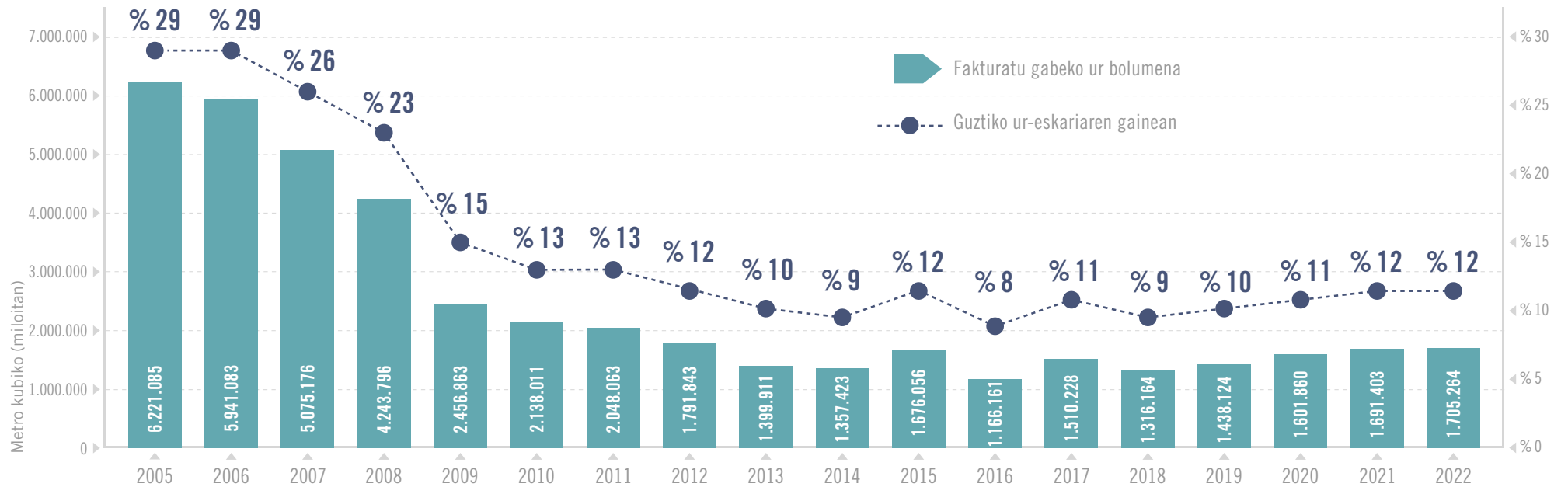
- Banaketa sarea sektoreka banatzea, jarioak hauteman eta konpontzeko.
- Udal instalazio eta zerbitzuetako kontsumoa kontrolatzea eta gutxitzea.
- Euri ura kaleak garbitzeko eta iturri apaingarrietan erabiltzea.

2022an, fakturatu gabeko ura %1 igo da; 2008 eta 2014 artean beheranzko joera izan da, baina 2015etik aurrera, 2016 eta 2018 izan ezik, joerak gora egin duela adierazten du. Sistemaren eraginkortasunak gora egiten jarraitzen du: 2005ean, ur eskari osoaren % 38 zen fakturatu gabeko ura; 2022an, berriz, %16koa izan zen kopuru hori, hau da, 2020tik izandakoaren antzekoa.

GALDUTAKO URA

Iturria: Uren Ustiapen eta Saneamenduko Zerbitzua, Donostiako Udala

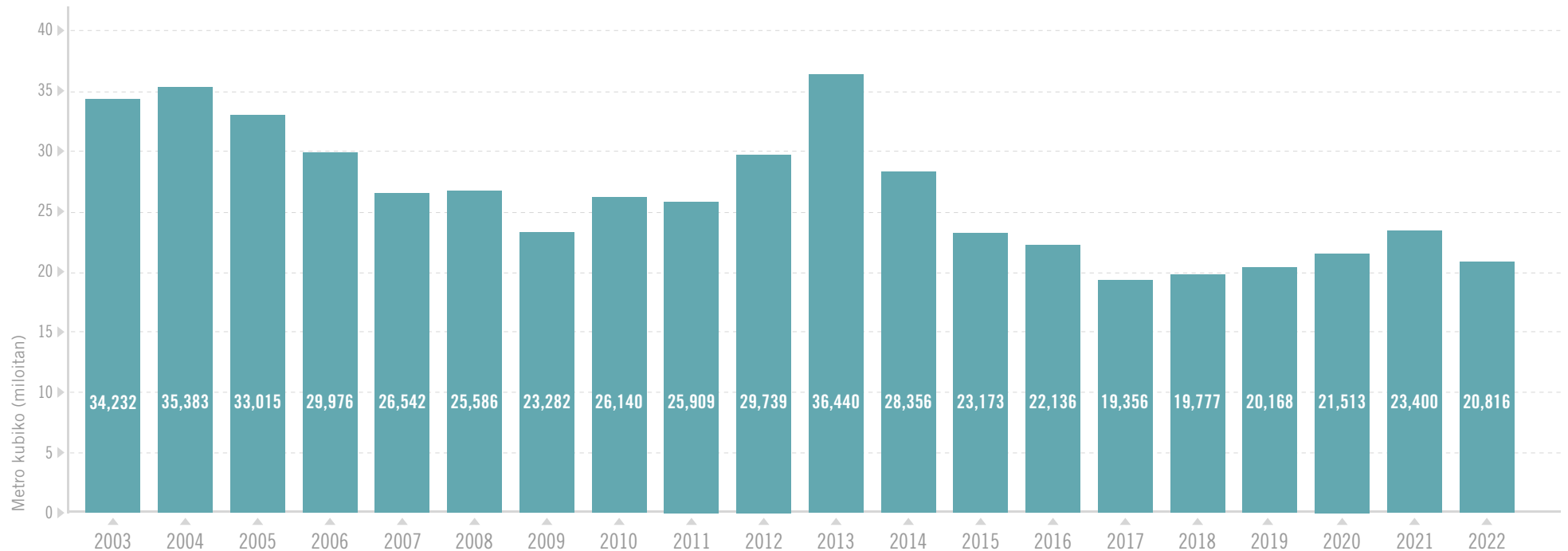
2005az geroztik, galdutako uraren bolumena, hau da, itxurazko galerak (iruzurra eta irakurketa akatsak) eta galera errealak (ura banaketako sareko edo instalazioetako jarioak) barne, urteko %1 jaitsi da, batez beste, eta 2022an 1,7 bat milioi metro kubiko galdu da. Monseko biltegia berritzeko obretan izandako matxura baten ondorioz 2015. urtean gehikuntza puntuala izan den arren, 2007tik aurrera, asko gutxitu dira galerak, eta 2007. eta 2022. urteen artean %66ko ur

aurrezkoa izan da, batez ere, edateko ura banatzeko sarearen sektORIZAZIOAREKIN jarioak hauteman eta kentzearen ondorioz. 2022an, galdutako ur-bolumenaren urteko aldakuntzak %1eko igoera ekarri du. 2005ean, uraren guztizko eskaeraren gaineko ehuneko gisa, galdutako ura %29 zen; 2022an, berriz, %12koa izan da kopuru hori, 2010etik lortutako zifren ildotik.

HONDAKIN-UREN KUDEAKETA

Iturria: Añarbeko Urak Mankomunitatea

2005etik 2009ra, Donostiako saneamendu sarean jaso eta Loiolako Hondakin Uren Araztegian tratatzen den hondakin uraren bolumena urtean %6 jaitsi zen, batez beste, eta aldi horretan, guztira, ia %30 jaitsi zen. Ur horiek, batez ere, edateko uraren horniduratik datoz, erabiltzaileek erabili eta estolderia sarera itzultzen baitute, bai eta kolektoreetan doan euri uraren parte batetik ere. 2010ean, Loiolako HUAren eta Monpaseko itsaspeko hustubidearen artean lurreko hustubi-

dea abian jarri zenean, handitu egin zen euri ura biltzeko ahalmena, eta, beraz, tratatutako uraren bolumena handitu. Prezipitazioei dagokienez, 2022a Igeldoko Meteorologia Behatokiak “oso lehor” gisa sailkatu du urtea prezipitazioei dagokienez, eta urte horretan kudeatutako hondakin uraren bolumena %11 murriztu zen 2021koarekin alderatuta (hau “heze” bezala sailkatua).